

บทที่ 11

การวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมร้อยแก้ว

วรรณกรรมร้อยแก้วนั้น แม้ว่าจะมีรูปแบบการประพันธ์ในทำนองเดียวกันโดยส่วนมากก็ตาม แต่ข้อปลีกย่อยในการวิเคราะห์นั้นมิได้น้อยกว่าเกณฑ์ในการวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองเลย เนื่องจากวรรณกรรมร้อยแก้วมีหลายประเภท ทั้งประเภทแก่นสารมีสาระให้ความรู้ ประเภทแฝงแฝงคิดทัศนะบางประการ ตลอดจนประเภทบันเทิง ประเทืองอารมณ์ ปลุกใจ และประเภทบันเทิงคดี สารคดี บันเทิงคดียังมีอีกหลายประเภท เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร ทัศนคดี ฯลฯ ส่วนสารคดีนั้นก็มิประเภทความเรียง อัตชีวประวัติ ประวัติบุคคล บันทึกความจำ จดหมายเหตุ บทความ สารคดีท่องเที่ยว บทความเชิงข่าว บทความเชิงวิพากษ์ ฯลฯ

รูปแบบของร้อยแก้ว

แรกเริ่มเดิมทีการแต่งหนังสือมักจะใช้สำนวนร้อยแก้ว คือ เรียบเรียงถ้อยคำไปตามรูปประโยคธรรมดาโดยใช้ระเบียบของภาษาของชาติเป็นหลัก ร้อยแก้วของไทยก็ใช้ระเบียบของไวยากรณ์ไทย ร้อยแก้วจีนก็ใช้หลักการเขียนของภาษาจีน ส่วนรูปแบบของร้อยแก้วสากลหรือของประเทศต่าง ๆ มีลักษณะดังนี้

1. **บันทึก** เช่น บันทึกพงศาวดาร บันทึกทางประวัติศาสตร์ บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ของไทยเราก็มีศิลาจารึกสมัยสุโขทัย เช่น ศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง เป็นบันทึกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น เล่าเรื่องของชีวิต (ชีวประวัติ) กฎหมาย การสร้างวัด การทำบุญ ประเพณีศาสนา และอื่น ๆ ที่คนไทยในสมัยนั้นปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย รวมทั้งพระราชกรณียกิจของกษัตริย์ในสมัยนั้น เพื่อประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง บางครั้งการบันทึกนี้เขียนในรูปจดหมายเหตุ และความเรียงอื่น ๆ นอกจากนี้ก็มีบันทึกการเดินทาง บันทึกข้อคิดเห็น ข้อสังเกต บันทึกประจำวัน เป็นต้น

2. ความเรียง (Essay) ได้แก่ การเขียนเล่าเรื่องราวตามที่ผู้เขียนต้องการเล่า เช่น ถ้าต้องการเล่าถึงกฎข้อบังคับในพระราชวัง ก็เขียนเป็นหนังสือรวบรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น กฎมนเทียรบาล พระราชพิธีสิบสองเดือน ดังนี้ เป็นต้น

3. นิทานนิยาย ได้แก่ การเขียนเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจ น่าสนุกสนาน เพลิดเพลิน โดยผู้เล่าบางครั้งก็สอดแทรกคติชีวิต ศีลธรรม ข้อคิดหรือความรู้ อื่น ๆ ลงไป เช่น นิทานพื้นเมือง นิทานชาดก นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานอิสป นิทานอาหรับ-ราตรี เป็นต้น

4. บทละคร ได้แก่ บันทึกการสนทนาระหว่างตัวละครซึ่งมีทั้งตัวเอก และตัวประกอบของเรื่องซึ่งต้องการแสดงให้ผู้คนจำนวนมากดูบนเวทีหรือในสถานที่ที่สมมติว่าเป็นเวที เช่น บทละครเรื่องหัวใจนักรบ เรื่องเห็นแก่ลูก เรื่องตามใจท่าน เรื่องโพงพาง เรื่องการเมืองเรื่องรัก เป็นต้น บทละครที่ให้ความบันเทิงมากขึ้นจะประกอบด้วยท่ารำ ดนตรี ชุดแต่จะตั้งชื่อเรียกกัน เช่น เรียกว่า โอเปร่า ละครร้อง ละครรำ ลิเก ละครชาตรี ละครนอก ละครใน เป็นต้น ส่วนตัวละครที่สวมหน้ากากนั้นในชาติต่าง ๆ ก็นิยมกันมาก ของไทยเรียกว่า โขน การแสดงละครที่เล่นกับเงา เราก็เรียกว่า หนัง เช่น หนังตลุง ซึ่งต่อมาได้วิวัฒนาการเป็นภาพยนตร์ สำหรับละครที่ใช้ตัวตุ๊กตาเล่นก็เรียกชื่อว่า หุ่นกระบอก เหล่านี้เป็นแบบต่าง ๆ ของการแสดงละคร

5. นวนิยาย เป็นรูปแบบของการแต่งร้อยแก้วที่ใหม่ที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับทั้ง 4 แบบ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น นิยมแต่งมากที่สุดในปัจจุบัน การแต่งนวนิยายของไทยในสมัยแรก ๆ (ปลายรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ได้ลอกเลียนวิธีแต่งและแนวคิดมาจากยุโรป ส่วนรายละเอียดนั้นผู้แต่งได้ใช้จากสิ่งที่เกิดขึ้น หรืออาจจะมีขึ้นในประเทศไทย บางทีก็มีการดัดแปลง แก้ไขเพิ่มเติมบ้าง นอกจากนี้ก็ได้จากการแปลมาโดยตรง

นวนิยายในสมัยแรก ๆ มักจะเขียนเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ การดำเนินชีวิต เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและที่ดำเนินไปตามลักษณะของสังคม บางครั้งก็คัดค้านสังคมมิได้คล้อยตามสังคมไปเสียทั้งหมด

6. **เรื่องสั้น** คือ การเล่าสั้น ๆ ด้วยการเขียนแบบร้อยแก้ว ถ้าคิดย้อนไปในอดีต เรื่องเล่าสั้น ๆ ก็คือ นิทานนิยายต่าง ๆ ที่เราเคยได้ยินได้ฟังมานั่นเอง เช่น นิทานอีสป นิทานอาหรับราตรี ทศมนตรี นิทานชาดก ในปัจจุบันนี้ เรื่องสั้น ได้มีวิธีแต่งแปลก ไปจากอดีต โดยมีนักเขียนอเมริกันผู้หนึ่งได้ริเริ่มขึ้นคือ Edgar Allan Poe (เอ็ดการ์ แอลแลนโป) การเขียนเรื่องสั้นของนักเขียนไทยสมัยนี้ก็ได้ใช้วิธีการของ Poe ดังกล่าว แล้ว และได้มีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน แต่พอจะมีข้อสังเกตได้ว่า เรื่องสั้นมักจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่เล็กน้อยที่สุด เข้มข้นที่สุด และเด่นชัดที่สุด เช่นเนื้อเรื่องต้องเป็นเรื่องสั้น ๆ ไม่สลับซับซ้อน ตัวละครมีจำนวนน้อยตัวที่สุด บางครั้งก็มีเพียงคนเดียว สถานที่เกิดเหตุก็มักจะไม่เปลี่ยนแปลง หรือบางครั้งอาจจะไม่กล่าวถึงเลยว่าเกิดขึ้นที่ไหน สิ่งที่สำคัญคือ ต้องจบลงอย่างประทับใจ จะใช้วิธีหักกลับ (Twist) หรือไม่ให้เฉลยก็ได้ จะจบลงอย่างค้าง ๆ ปล่อยให้ผู้อ่านแต่งต่อเอาเองในใจก็ได้ จะจบลงโดยให้ข้อคิด หรือไม่ให้เฉลยโดยปล่อยให้ผู้อ่านค้นหาเอาเองก็ได้ ไม่มีกฎตายตัว แต่ถ้าผู้เขียนสร้างปมปัญหาขึ้นแล้วในตอนต้นเรื่อง เวลาจบก็ต้องแก้ปมปัญหาให้ด้วย หรือบอกใบ้แก้ปมก็ได้ แต่ที่จะปล่อยปมทิ้งไว้โดยไม่แก้ให้เฉลย จนจบเรื่องนั้น ไม่ค่อยมีใครทำกัน

จุดประสงค์ในการวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยแก้ว เพื่อให้ช่วยให้ผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้ศึกษาเนื้อหาในแบบเรียนโดยละเอียด เป็นการทบทวนและเพิ่มพูนความรู้ก่อนจะนำไปสอนจริง **เกณฑ์ในการวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยแก้ว** จึงคล้ายกับเกณฑ์ในการวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรอง เพียงแต่จะต่างกันเป็นบางหัวข้อเช่น ศิลปะการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหาร จะมีน้อยกว่า และในด้านรสวรรณคดีหรือลีลาของกลอนจะไม่มีเลย

หัวข้อการวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยแก้วมีดังต่อไปนี้

1. แก่นของเรื่อง
2. เนื้อเรื่องย่อ

2. เนื้อเรื่องย่อ

ผู้วิเคราะห์ควรอ่านเนื้อเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียด และเก็บใจความสำคัญแล้ว จึงย่อเนื้อเรื่อง เพื่อจะได้เป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป เนื้อเรื่องในวรรณกรรมร้อยแก้วจะย่อความได้ง่ายกว่า เพราะเป็นข้อความที่อ่านง่าย สดสะดวก ไม่ต้องถอดความหรือแปลคำศัพท์ แต่ก่อนจะย่อเนื้อหา ผู้วิเคราะห์ควรจับประเด็นให้ได้ว่าเป็นร้อยแก้วประเภทใด เช่น นวนิยาย, เรื่องสั้น ฯลฯ

3. ศิลปะการแต่ง

วรรณกรรมร้อยแก้ว ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี สารคดี นิยาย นิตาน วรรณกรรมร้อยแก้วแบ่งลักษณะการแต่งตามเนื้อหาได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

